

ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ КОДУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

TERMINOLOGY OF MODERN EDUCATION AS A MEANS OF ENCODING SOCIOCULTURAL MEANINGS IN PEDAGOGICAL DISCOURSE

Борисов В.А.,

orcid.org/0000-0001-7468-727X

кандидат філологічних наук, доцент,

перший проректор

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

У статті здійснено аналіз термінології галузі сучасної української освіти як засобу кодування соціокультурних смислів у педагогічному дискурсі. Актуальність дослідження зумовлена трансформаціями освітньої парадигми, пов'язаними з упровадженням компетентнісного підходу, розвитком освіти загалом та утвердженням принципів людиноцентризму й партнерської взаємодії.

Теоретичну основу розвідки становлять підходи термінознавства до опису галузевих терміносистем і положення когнітивної лінгвістики щодо зв'язку мовних одиниць із концептуальними структурами.

У роботі застосовано описовий метод для систематизації термінології галузі освіти, компонентний аналіз – для виявлення семантики термінів, когнітивний підхід – для їх аналізу як носіїв соціокультурних значень.

Установлено, що термінологія сучасної галузі освіти має відкритий і динамічний характер, виконує номінативну й інтерпретаційну функцію, фіксує ціннісні орієнтири освітнього простору. Значна частина термінів є соціально маркованою й відображає вплив культурних, економічних та ідеологічних чинників. Проаналізовано етапи розвитку окремих термінів галузі освіти, зокрема *компетентність*, та узагальнено їхні функціонально-семантичні характеристики. Визначено структуру освітньої терміносистеми як сукупність узаємопов'язаних груп, що охоплюють загальнопедагогічні, дидактичні та міждисциплінарні одиниці.

Наукова новизна полягає у виявленні соціокультурної зумовленості семантики освітніх термінів та встановленні закономірностей їх функціонування в педагогічному дискурсі. Практичне значення результатів пов'язане з можливістю їх використання у викладанні філологічних і педагогічних дисциплін, укладанні фахових словників та вдосконаленні освітньої комунікації. З'ясовано, що освітня терміносистема характеризується варіативністю значенневих меж і залежністю від інформаційного поля. Це визначає унікальність її функціонування в різних типах академічного спілкування.

Ключові слова: терміносистема галузі освіти, соціокультурні смисли, кодування соціокультурних смислів, соціально маркована лексика, компетентність.

The article examines the terminology of modern Ukrainian education as a means of encoding sociocultural meanings in pedagogical discourse. The relevance of the study is driven by transformations in the educational paradigm associated with the implementation of the competence-based approach, the ongoing development of education, and the establishment of principles of human-centredness and partnership.

The theoretical framework of the study is based on terminological approaches to the description of domain-specific terminological systems and on the principles of cognitive linguistics regarding the relationship between linguistic units and conceptual structures. The research employs the descriptive method to systematise educational terminology, componential analysis to identify the semantic structure of terms, and a cognitive approach to interpret them as carriers of sociocultural meanings.

The study demonstrates that the terminology of modern education is an open and dynamic system that performs not only a nominative but also an interpretive function, reflecting the value orientations of the educational space. A significant proportion of terms are socially marked and reflect the influence of cultural, economic, and ideological factors.

The developmental stages of certain educational terms, particularly the term *competence*, are described, and their functional-semantic characteristics are generalised. The structure of the educational terminological system is defined as a set of interrelated groups comprising general pedagogical, didactic, and interdisciplinary units.

The scientific novelty lies in identifying the sociocultural determination of the semantics of educational terms and in establishing the patterns of their functioning in pedagogical discourse. The practical significance of the results lies in their potential application in teaching philological and pedagogical disciplines, in compiling specialised dictionaries, and in improving educational communication. It has been established that the educational terminological system is characterized by variability in the boundaries of meaning and dependence on the information field. This determines the unique ways in which it functions across different types of academic communication.

Key words: educational terminological system, sociocultural meanings, encoding of sociocultural meanings, socially marked vocabulary, competence.

Постановка проблеми. Сьогодні поняття соціального коду тісно пов'язане з термінологією суспільної сфери, яку можна визначити як систему

номінативних одиниць, що функціонують на різних мовних рівнях і забезпечують репрезентацію соціальних реалій в освітній, політичній, еконо-

мічній, адміністративній та правовій галузях, у межах суспільних відносин.

У цьому контексті термінологія галузі освіти як складник суспільної терміносистеми має низку специфічних ознак. На відміну від, наприклад, термінів природничо-технічних наук, що позначають об'єкти дійсності, освітні терміни здебільшого не мають безпосереднього денотата, оскільки їхні референти є соціально сконструйованими. Відповідно, як сам термін, так і позначуване ним поняття формуються в межах певної освітньої парадигми та віддзеркалює її концептуальні засади.

Інформативність термінів у природничо-технічних науках ґрунтується на верифікованому знанні та відносній стабільності значень, тоді як у соціогуманітарній сфері, зокрема в освіті, вона містить суб'єктивний компонент, зумовлений ціннісними та ідеологічними чинниками. Саме ця особливість визначає здатність освітніх термінів виконувати функцію кодування соціокультурних смислів.

Інтеграція соціально-ідеологічних елементів у семантичну структуру терміна зумовлює його інтерпретаційну варіативність, оскільки мовний знак співвідносять із екстралінгвальною реальністю, яку в соціокультурних контекстах осмислюють по-різному. У педагогічному дискурсі терміни не лише номінують освітні явища, а й змальовують певні моделі їх розуміння, закріплюючи відповідні ціннісні орієнтири.

Актуальність дослідження зумовлює динаміка сучасної галузі освіти, яка забезпечує упровадження стандартів, компетентнісного підходу та переорієнтацію педагогічної парадигми. За таких умов особливого значення набуває термінологія, що відображає оновлення моделей педагогічної взаємодії.

Терміносистема галузі освіти формує специфічний мовний простір, у якому закріплюють і транслують соціокультурні смисли, пов'язані з людиноцентризмом, інклюзією, партнерством та автономією суб'єктів освітнього процесу. Попри зростання уваги до проблем термінології в лінгвістиці, питання функціонування термінів галузі освіти як засобів кодування соціокультурних смислів у педагогічному дискурсі не набуло комплексного висвітлення, що й зумовлює потребу подальшого наукового аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування термінології як засобу відображення та інтерпретації соціальної реальності перебуває в центрі уваги сучасної лінгвістики. Теоретичні засади термінознавства, зокрема

в галузі освіти, розробляли Г. Вінокур, С. Гриньов, В. Лейчик, Т. Кияк, Д. Щерба. Структурно-семантичні особливості галузевої термінології досліджували Н. Антонюк, Л. Білозерська, М. Возна, С. Климович, Л. Кнодель, Н. Костенко, В. Луговий, О. Мацько, Н. Мельник, Р. Микульчик, В. Павлюк, М. Черник, О. Шаповал, у розвідках яких визначено природу терміна, принципи організації терміносистем і закономірності їхнього розвитку. Семантичну організацію та функціонування термінів у соціогуманітарній сфері вивчали М. Кочерган, Н. Непийвода, Л. Симоненко.

У межах когнітивної та дискурс-лінгвістики питання вербалізації знань і смислів висвітлили праці Т. А. ван Дейка, Дж. Лакоффа, А. Приходька, що дало змогу студіювати термінологію як інструмент концептуалізації соціального досвіду. Соціокультурний вимір таких одиниць, зокрема їхній зв'язок із ціннісними орієнтирами суспільства, продемонстрували роботи Р. Барта, П. Бурдьє. Окремий напрям становлять дослідження педагогічного дискурсу й освітньої термінології, у яких проаналізовано мовне забезпечення освітніх реформ, реалізацію компетентнісного підходу й трансформацію сучасних освітніх практик, де особливу увагу приділено розвитку й функціонуванню педагогічної лексики як інструмента маніфестації змін у сучасному освітньому просторі, що віддзеркалено, зокрема, у доробку М. Вашуленка, Л. Мамчур, О. Савченко.

Постановка завдання. Мета розвідки полягає у виявленні особливостей функціонування термінології галузі освіти як засобу кодування соціокультурних смислів у педагогічному дискурсі. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: з'ясувати особливості термінології галузі освіти як складника суспільної терміносистеми; виявити соціокультурну зумовленість семантики освітніх термінів; простежити етапи розвитку окремих термінів, зокрема *компетентність*, у сучасному освітньому дискурсі; визначити закономірності функціонування освітніх термінів у різних типах педагогічної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Термінологія сучасної галузі освіти формує впорядковану систему номінацій, що відображає концептуальні засади функціонування освітньої галузі та фіксує ключові орієнтири її розвитку. У педагогічному дискурсі терміни виконують функцію позначення спеціальних понять, є носіями соціокультурних смислів, які уособлюють цінності, норми та ідеологічні настанови освітньої спільноти.

Така подвійна природа термінологійних одиниць зумовлює необхідність їх розгляду не лише як елементів мовної системи, а і як інструментів концептуалізації освітньої реальності.

Аналіз термінології галузі освіти потребує урахування її семантичної організації та функційного навантаження, що дає змогу простежити способи смислового моделювання реальності та виявити зв'язок термінів із змінами освітньої парадигми.

У процесі функціонування в різних комунікативних практиках терміни набувають додаткових оцінних і стилістичних відтінків, що зумовлює їхню маркованість. Це висвітлює залежність інтерпретації термінів від соціального контексту та ціннісних орієнтирів мовної спільноти.

Термінологійні одиниці, що набувають негативно оцінної конотації, поступово витісняють нові, близькі за значенням, але позбавлені небажаних семантичних компонентів. Ця закономірність зумовлює розвинену систему синонімічних відношень у педагогічній термінології та відтворює динамічний характер її функціонування.

У цьому контексті доцільно врахувати структуру розвитку терміна галузі освіти. Його існування охоплює кілька послідовних періодів: 1) виникнення; 2) інтенсивне розгортання семантики, яке супроводжує активне словотвірне продукування; 3) період стабілізації та розширення зв'язків з іншими лексичними групами; 4) кризовий етап, що характеризує розмивання меж терміна як спеціальної одиниці. Структура терміносистеми галузі освіти охоплює різнорівневі групи одиниць, що відтворюють як власне педагогічні поняття, так і категорії суміжних галузей, що дає змогу трактувати її як сукупність узаємопов'язаних терміносистем.

Звернення до базового поняття *освіта* є необхідним для пояснення подальшої модернізації термінологійної системи. У сучасних українських тлумачних джерелах його визначають як цілеспрямовану пізнавальну діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або щодо їх удосконалення. Процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь та навичок і пов'язаного з ними того чи того рівня розвитку її розумовопізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості [4, с. 32].

Структура сучасної освіти в Україні представлена системою рівнів – дошкільною, повною загальною середньою (початковою, базовою,

профільною), професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою та вищою освітою. Освіта осіб з особливими потребами реалізується в межах цих рівнів як окрема форма організації освітнього процесу. Така ієрархія зумовлює формування відповідного термінологійного апарату, який віддзеркалює інституційні параметри галузі й закладені в них соціокультурні орієнтири.

Засади функціонування освіти репрезентують домінуючі соціокультурні орієнтири сучасного суспільства, зокрема орієнтацію на практичне застосування знань, урахування потреб здобувачів, підтримку багатомовності, розвиток міжкультурної взаємодії та партнерство між закладом і родиною.

Для термінології галузі освіти характерна стрімка динаміка, що безпосередньо пов'язана з модифікацією освітньої парадигми. У педагогічному дискурсі це простежується через процеси переоцінювання, переосмислення та оновлення термінів, які відображають зміну соціокультурних смислів, закріплених у свідомості спільноти.

Спеціальні одиниці демонструють як власне педагогічні поняття, так і поняття, що пов'язані із соціальними реаліями. До першої групи належать терміни, що позначають явища освітнього процесу й не містять виразної соціальної маркованості, зокрема *лекція, освітня діяльність, оцінювання, метод навчання, дидактичний матеріал, освітня програма*. Ці одиниці функціонують у педагогічному дискурсі та схарактеризовані відносною семантичною стабільністю.

Другу групу становлять соціально марковані терміни, у структурі значення яких наявні компоненти, що відображають суспільну перебудову, ідеологічні орієнтири та соціальну організацію освіти. До них належать, зокрема, *компетентність, інклюзивна освіта, освітня автономія, академічна доброчесність, освітня реформа, цифровізація освіти*. Такі терміни фіксують зміни в політиці, економічних і культурних умовах функціонування освіти, а також спрямовують нові орієнтири освітнього середовища.

Наявність соціокультурних компонентів у структурі значення цих термінів забезпечує їхню здатність кодувати актуальні суспільні смисли та відстежувати динаміку освітніх перетворень. У педагогічному дискурсі такі термінологійні одиниці передають оцінні та ідеологічні настанови, притаманні певному етапу розвитку галузі освіти.

Поряд із соціальною зумовленістю термінології в освітній сфері простежують і прагматичний чинник, зокрема орієнтацію на комунікатив-

ний вплив і поширення освітніх ідей та практик. У таких умовах окремі терміни створюють або використовують із метою актуалізації певних інтерпретацій, незалежно від ступеня їх відповідності реальним освітнім явищам. За таких обставин комунікативне значення терміна виходить на перший план і визначає особливості його функціонування в педагогічному дискурсі.

Семантика термінів галузі освіти характеризується високим рівнем абстракції, варіативністю значень і залежністю від контексту, що пов'язано зі складністю явищ і недостатньою впорядкованістю категоріального апарату педагогіки.

Окремий блок становлять терміни, пов'язані з оцінюванням якості освіти, контролем результатів навчання, організацією освітнього процесу, що охоплює методи навчання, планування та матеріально-технічне забезпечення: *академічна доброчесність, акредитація освітньої програми, внутрішня система забезпечення якості вищої освіти, ЄКТС, індивідуальний навчальний план студента, освітньо-наукова програма, підсумкова атестація, робоча програма, силабус, формувальне оцінювання*.

Термінологія сучасної галузі освіти демонструє складну багаторівневу структуру цілої системи та виконує функцію кодування соціокультурних смислів, пов'язаних із цінностями розвитку особистості, ефективності навчання та соціальної інтеграції. Для узагальнення функційно-семантичних характеристик ключових термінів сучасної галузі освіти доцільно студіювати їх як систему взаємопов'язаних номінативних одиниць, що віддзеркалюють поняттєвий зміст і закладені в них соціокультурні смисли: *компетентність, інклюзивна освіта, освітнє середовище, формувальне оцінювання, педагогіка партнерства, освітня траєкторія, академічна доброчесність* – функціонують як маркери ключових оновлень освітньої парадигми.

У термінології галузі освіти значну частку становлять провізорні терміни-одиниці, що характеризуються недостатньою визначеністю змісту й обсягу поняття. До них, зокрема, належать *освітній простір, освітнє середовище, педагогіка партнерства*, які активно функціонують у педагогічному дискурсі, однак не мають усталених і однозначних дефініцій.

Це підтверджує активне використання контекстуальних дефініцій, що часто містять узагальнені або нечіткі формулювання. Наприклад, *освітній простір* у різних текстах тлумачать як «сукупність умов для розвитку особистості», «систему взаємодії учасників освітнього про-

цесу» або «середовище функціонування освіти», що свідчить про варіативність інтерпретації цього поняття. Подібна ситуація спостерігається і з терміном *педагогіка партнерства*, який може визначатися як «співпраця між учасниками освітнього процесу», «суб'єкт-суб'єктна взаємодія» або «ціннісна основа сучасної освіти» [1].

Поряд із усталеними термінами в педагогічному дискурсі функціонують одиниці з низьким рівнем термінологізації, які не мають чітко окресленого статусу спеціальних назв і тяжіють до загальнономовного вжитку. До таких належать: *гнучкі навички (soft skills), освітній тренд, сучасний здобувач освіти, ефективне навчання*, що використовуються для опису педагогічних явищ, однак характеризуються розмитістю значення та варіативністю інтерпретації.

Отже, термінологія сучасної галузі освіти функціонує як система, у якій відбувається номінація освітніх явищ, кодування та трансляція соціокультурних смислів, що визначають сучасне розуміння освітньої реальності.

Ускладнення змісту освіти та зміщення акцентів із засвоєння знань на здатність їх практичного застосування зумовили зміну категоріального апарату педагогічної науки. Традиційні терміни, орієнтовані на фіксацію результатів навчання як сукупності знань, умінь і навичок, виявилися недостатніми для опису нових освітніх орієнтирів, пов'язаних із підготовкою особистості до ефективної діяльності в динамічному соціальному середовищі. У цих умовах виникає потреба в інтегративному понятті, здатному поєднати когнітивний, діяльнісний і ціннісний компоненти освітнього результату. Такою категорією стає *компетентність*, яка сьогодні має статус ключової одиниці педагогічного дискурсу.

У процесі входження в педагогічний дискурс поняття *компетентність* поступово набуває термінологічних ознак, що розгортаються від кінця ХХ століття та інтенсивно актуалізуються на початку ХХІ століття через призму реорганізації освітньої парадигми. Цей процес має поетапний характер і передбачає перехід від узусного функціонування лексичної одиниці в мовленні до її статусу повноцінного терміна та подальшої інтеграції в терміносистему галузі освіти. Відповідні дефініції подані в словнику термінів сучасної освіти, зокрема:

Компетентність – 1) знання, досвід у тій або іншій галузі; 2) інтегральний прояв професіоналізму, у якому об'єднуються елементи професійної та загальної культури, досвіду, стаж педагогічної діяльності й педагогічної творчості;

3) інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, уміння, ставлення, поведінкові реакції. К. будується на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії [5, с. 84].

Фаза інтенсивного семантичного розгортання поняття *компетентність*, що припадає на початок XXI століття й пов'язана з утвердженням компетентнісного підходу в освіті, характеризується активізацією терміновірних процесів і подальшою концептуальною диференціацією значення. У цей період поряд із базовою номінацією формуються складені термінологійні словосполучення, зокрема *ключові компетентності*, *предметні компетентності*, *інтегральна компетентність*, *компетентнісний підхід*, що показують внутрішню структуру відповідного поняття. Унаслідок цього відбувається уточнення його змістових компонентів, ієрархізація семантичних ознак та функціональне закріплення в освітньому дискурсі.

На етапі термінологійної стабілізації поняття *компетентність* набуває нормативної визначеності та закріплюється в освітніх стандартах і навчально-методичних документах. Важливим кроком у цьому процесі стало ухвалення Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти 2011 року, у якому вперше на нормативному рівні введено поняття *компетентність*, *ключові та предметні компетентності*. Водночас їхній зміст залишався недостатньо конкретизованим, що наголосило на перехідному характері терміносистеми.

Подальша концептуальна конкретизація відбулася у 2017 році в контексті оновлення освітнього законодавства та впровадження компетентнісного підходу, коли було чітко окреслено перелік ключових компетентностей, спільних для українського освітнього простору. Цей етап відображає завершення процесу семантичного структурування поняття та його ієрархізацію в межах галузевої терміносистеми, хоча у світовому освітньому дискурсі спостерігається варіативність у визначенні складу ключових компетентностей залежно від національних освітніх моделей.

Нормативне закріплення терміна супроводжується його дефініційним унормуванням. Так, у Державному стандарті 2011 року компетентність визначено як набута в процесі навчання інтегрована здатність учня, що поєднує знання, уміння, досвід, цінності та ставлення й може цілісно реалізуватися на практиці [2].

Подальший розвиток дефініції представлено в Законі України «Про освіту» 2017 року, де компетентність трактується як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, цінностей та інших особистісних якостей, що визначає здатність особи до успішної соціалізації та подальшої діяльності. Це свідчить про розширення змістової структури терміна та його функціональне ускладнення в сучасному освітньому дискурсі [1].

Кризовий етап функціонування терміна *компетентність* у сучасному освітньому дискурсі доцільно інтерпретувати як його закономірний наслідок розширення змістового обсягу та функціональної варіативності. Н. Дерстуганова слушно зауважує, що в науково-педагогічному просторі відсутній уніфікований підхід до тлумачення цієї дефініції, що зумовлює співіснування різних інтерпретацій, від розуміння компетентності як сукупності знань, умінь і навичок до її трактування як інтегративної характеристики особистості та оцінної категорії [3]. Тому в професійно-публіцистичному освітньому дискурсі *компетентність* функціонує як узагальнений показник професійної спроможності без обов'язкової експлікації її структурних компонентів: *Важливо розвивати компетентність учителів відповідно до сучасних освітніх викликів* (Освіта. ua, 18.03.2021), *Експерти наголошують на необхідності підвищення компетентності вчителів у цифровому середовищі* (Освіта. ua, 05.09.2022). Водночас у нормативному та науковому дискурсах, наприклад, *реалізація ключової компетентності «навчання впродовж життя»*, зберігається її чітко визначений термінологійний статус. Така диференціація говорить про його функціонально-семантичну поліфункційність і здатність адаптуватися до різних типів дискурсивної практики.

Стандартизація термінології пов'язана з досягненням певного рівня зрілості відповідної предметної галузі. Водночас освітня сфера як соціальний інститут, який має складний характер, що унеможливує формування жорстко фіксованого корпусу термінів. Термінологія галузі освіти постає як відкрита система, у якій постійно відбувається уточнення та переосмислення значень.

Соціальний код галузі освіти зберігає відносну стабільність як суспільний феномен, однак має ймовірний характер у площині опису, оскільки не піддається вичерпному охопленню через обмежений набір термінологійних одиниць. Така особливість зумовлює високу динаміку змін понять і значень, що особливо виразно проявляє сучасний педагогічний дискурс.

Структуру термінології освіти доцільно розглядати з урахуванням логічної ієрархії понять: якщо родові поняття має термінологічне оформлення, то й видові поняття набувають статусу термінів. У педагогічній терміносистемі виокремлюють кілька основних груп: загальнопедагогічні терміни, що позначають базові категорії та методологічні засади; терміни дидактики, які охоплюють принципи, методи, форми й засоби навчання; терміни суміжних галузей (психології, соціології, права); номенклатурні одиниці, що позначають інституції, освітні ресурси та матеріальні об'єкти.

Така структура має комплексний характер і охоплює різнорівневі одиниці, частина яких належить до суміжних царин знань. Це дає підстави розглядати освітню термінологію не як замкнену систему, а як сукупність взаємопов'язаних терміносистем.

Висновки. Термінологія галузі освіти обслуговує складну сферу суспільної діяльності, охоплюючи як організацію пізнавальної діяльності, так і забезпечення освітнього процесу.

Термін *компетентність* віддзеркалює переорієнтацію освіти на практичну результативність і здатність до застосування знань у життєвих ситуаціях, формуючи нову модель результату; *інклюзивна освіта* віддзеркалює ідеї рівності, недискримінації та соціальної інтеграції, закріплюючи принцип соціальної справедливості як одну з базових цінностей сучасної освіти; так само *освітнє середовище* концептуалізує умови навчання як простір безпеки, розвитку й особистісного становлення здобувача освіти. Важливі зміни простежуються також у сфері оцінювання, зокрема термін *формувальне оцінювання* фіксує перехід від контролювальної до підтримувальної

ної функції оцінювання, орієнтованої на прогрес і розвиток; *педагогіка партнерства* змальовує демократизацію освітніх відносин і утвердження моделі співпраці між усіма учасниками процесу; ідея індивідуалізації реалізується через термін *освітня траєкторія*, який акцентує на унікальності навчального шляху здобувача освіти та зміні його ролі загалом; *академічна доброчесність* виконує нормативно-регулятивну функцію, наголошуючи на цінностях відповідальності, чесності та етичності в навчальній і науковій діяльності.

Виокремлені терміни галузі освіти мають різнорівневий і гетерогенний характер, оскільки поєднують одиниці різного ступеня абстракції та належності до суміжних галузей знання. Це дає підстави для системного аналізу терміносистеми галузі освіти як складного й динамічного утворення, у якому відбувається смислове моделювання освітньої реальності та інституційних практик.

Термінологія сучасної галузі освіти функціонує як відкрита система, що фіксує спеціалізоване знання і пов'язана з моделями педагогічної взаємодії, де терміни формують специфічний мовний простір, що забезпечує концептуалізацію реальності та впливає на професійне мислення суб'єктів діяльності. Семантична організація освітніх термінів характеризується варіативністю значень і залежністю від контексту, що зумовлює їхню здатність відтворювати складні соціальні процеси.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в аналізі трансформацій термінології галузі освіти в умовах цифровізації, упровадження штучного інтелекту в освітній процес та розширення міждисциплінарних підходів до студіювання педагогічного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.04.2026).
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2026).
3. Дерстуганова Н. В. Генеза змісту поняття «компетентність» в українському та зарубіжному освітньому дискурсі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 82. С. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.82.30>.
4. Козинець І. І., Шабанова Ю. О. Словник новітніх освітянських термінів і понять : довідкове видання. Дніпро : НТУ «ДП», 2021. 69 с.
5. Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад. Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна ; за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026